

Svar och kommentarer till inkomna synpunkter på definition av hyggesfritt skogsbruk

I detta dokument försöker vi ge svar på de synpunkter och frågor som kommit under remissen. Remissvaren visar att det finns stor spridning i uppfattningen om vad som bör rymmas inom begreppet hyggesfritt skogsbruk. En del tycker att definitionen är för snäv, andra tycker att den är för vid. Av detta skäl ser Skogsstyrelsen det som särskilt viktigt att definiera begreppet, inte minst för att myndighetens egen personal ska ha en gemensam bild, och därmed kunna ge relevanta råd för hur hyggesfritt skogsbruk kan användas.

Skogsstyrelsens syn på hyggesfritt skogsbruk

Skogsstyrelsen ser hyggesfritt skogsbruk som ett samlingsbegrepp för flera olika skogsskötselmetoder, där den gemensamma nämnaren är att marken brukas utan att det uppstår några hyggen.

Syftet för den enskilde skogsägaren kan variera, vilket innebär att det mål som en skogsägare har inte behöver överensstämma med en annan skogsägars mål. Även om syfte och mål med hyggesfritt kan variera mellan olika skogsägare kommer det i ett landskapsperspektiv att bidra till en ökad variation. Om man anser att definitionen för hyggesfritt skogsbruk är för vid kan det vara bra att precisera närmare vad man själv lägger i begreppet. Det finns även andra begrepp man kan använda om man vill ha en smalare avgränsning. Det finns inga krav på att man ansluter sig till Skogsstyrelsens definition, men om man lägger andra saker i begreppet kan det vara bra att tydliggöra det.

Skogsstyrelsens avsikt är att beskriva var gränsen går mellan hyggesfritt skogsbruk och skogsbruk med hyggen. Definitionen är en kompromiss mellan olika mål och olika perspektiv. Definitionen kommer att utvärderas om fem år.

Några har reagerat på att vi uttrycker det som att hyggesfritt skogsbruk är ett komplement till traditionellt trakthyggesbruk. Vi har historiskt uttryckt oss på lite olika sätt eftersom vi velat undvika att ta ställning till hur stor del av skogsmarken som bör brukas med hyggesfria metoder. Skogsstyrelsen har ett uppdrag att utveckla och sprida kunskaper om hyggesfritt skogsbruk för att öka andelen skogsmark som brukas hyggesfritt. Några andra politiska styr signaler beträffande omfattningen av hyggesfritt skogsbruk har inte Skogsstyrelsen.

Varför är hyggesfritt skogsbruk bara på mark med produktionsmål?

För att ta hänsyn till sociala värden, naturvärden, renskötsel eller av ekonomiska skäl kan man i bestånd med produktionsmål (målklass PG eller PF/K) välja en hyggesfri bruksform. Ibland kommer de hyggesfria åtgärderna i dessa produktionsbestånd vara mycket lika åtgärderna för naturvårdande skötsel i skog med målklass naturvårdande skötsel (NS). Ur detta perspektiv skulle man kunna tänka sig att även inkludera skötsel av NS-bestånd i definitionen av hyggesfritt skogsbruk. Vi har dock valt att inte göra så då vi vill tydliggöra att utformning av åtgärder i P-bestånd och N-bestånd styrs av olika mål. Åtgärder i P-bestånd bestäms både av produktion och miljö medan N-bestånden däremot endast ska hanteras utifrån ett naturvårdsperspektiv. Syftet med skötseln i N-bestånd bör vara att bevara eller öka naturvärdena i beståndet. (I vissa fall kan skötsel även handla om sociala värden eller kulturmiljövärden i bestånd där P-åtgärder inte är tillräckliga). Används samma term för åtgärder som ska utformas på olika sätt, för att uppnå olika målbilder, finns risk för ett schablonartat utförande och att värden skadas. Följaktligen talar vi om naturvårdande skötsel i NS-bestånd och vi har valt att avgränsa hyggesfritt skogsbruk till mark med produktionsmål.

Varför det behövs en intention från markägaren. Går inte hyggesfritt skogsbruk att mäta via riksskogstaxeringen?

Hyggesfritt skogsbruk handlar inte bara om vad man gjort för åtgärd, utan till stor del handlar det om hur man tänkt bruka skogen i framtiden.

Eftersom många åtgärder inom det hyggesfria skogsbruket kan se likadana ut som i traditionellt trakthyggesbruk, till exempel gallringar, fungerar det inte för att följa upp hyggesfritt skogsbruk i Riksskogstaxeringen. Hyggesfritt skogsbruk är ett ”skötselsystem/ideologi” som förutsätter tillgång till markägarens syfte och det har inte Rikstaxen. Rikstaxen kommer således aldrig att kunna skatta hur stor areal som sköts med hyggesfria metoder. Däremot kan den avverkningsstatistik Rikstaxen producerar även vid ett ökande hyggesfritt skogsbruk kunna ge information om fördelningen av avverkade arealer/volymer på huggningsarter: Slutavverkning, Gallring, Røjning och Övrig avverkning. Ett ökat hyggesfritt skogsbruk så bör leda till:

- a. Fördelningen mellan huggningsarterna ändras: Mindre omfattning av slutavverkning och mer gallring.
- b. Gallringar utförs i allt äldre skogar: Ålder på bestånd som gallras ökar och ålder på uttagna träd vid gallring ökar
- c. Arealen slutavverkningsskog (över LSÅ) ökar och volym/ha i slutavverkningsskog minskar (om de kontinuerligt fortsatt gallras)

I vilken omfattning olika typer av gallringar i ett hyggesfritt skogsbruk kommer att kunna specificeras är ytterst tveksamt. Här får nog framtiden utvisa vilken typ av avverkningsåtgärder inom hyggesfritt skogsbruk (förutom kontinuerlig gallring) som får genomslag (luckhuggning, blädning etc) och kan definieras och passa för den provyteinventering som Riksskogstaxeringen bedriver.

Synpunkter har inkommit på att det inte räcker med skogsägarens intention för att skatta hur mycket hyggesfritt skogsbruk som bedrivs, utan att det behövs en plan eller utförda åtgärder. Skogsstyrelsen har övervägt detta, men landat i att en angiven intention räcker. Hyggesfritt skogsbruk är frivilligt för skogsägaren och att ha en plan eller att ha utfört hyggesfria åtgärder är därmed upp till skogsägaren själv.

Hyggesfritt skogsbruk och skogsvårdslagen

Skogsvårdslagen är i huvudsak skriven för trakthyggesbruket, men gäller för alla typer av skogsbruk. Regelverket måste kunna tillämpas i det hyggesfria skogsbruket, på samma sätt som i traditionellt trakthyggesbruk.

Några remissinstanser har framfört att de hyggesfria skötselmetoderna inte är tillräckligt beprövade. Kravet om användande av beprövade metoder i skogsvårdslagen gäller endast själva beståndsanläggningen. Utanför det finns en större frihet.

Inom svensk skogsforskning har det varit stort fokus på kunskaper inom traditionellt trakthyggesbruk. Kunskaperna om andra metoder är mer begränsade, men för att vi ska lära oss mer krävs det också att vi tillämpar metoderna i större omfattning. Vi ser tillämpningen av hyggesfritt skogsbruk som en kontinuerlig kunskapsutvecklingsprocess där vi lär oss efter hand. Det finns en nyligen upprättad adaptiv plattform som kan användas i det fortsatta kunskapsuppbyggande arbetet, men det finns inget hinder för att hyggesfria metoder tillämpas i olika sammanhang där det bedöms bidra till skogsägares måluppfyllelse.

Synpunkter har kommit på att det kan vara lite svårt att veta vad kurvorna i skogsvårdslagen innebär i praktiken. Anledningen till att vi knutit upp definitionen till skogsvårdslagens regelverk är att hyggesfritt skogsbruk bedrivs på virkesproduktionsmark, vilket innebär att skogsvårdslagens regelverk måste följas. Det ska vara möjligt att ha en virkesproduktion, även om det inte behöver vara det primära målet. Några har påpekat att skyddsdikning, markberedning och plantering inte bör förekomma i det hyggesfria skogsbruket. Tanken är att detta oftast inte ska behövas, men eftersom HF gäller för produktionsmark behöver möjligheten finnas. Det kan ju även vara att man vill få in nya trädslag.

Definitionen och rapporten har inte som syfte att utgöra rådgivningsmaterial. Detta kommer i nästa steg och anpassas efter vilka mål man har med åtgärden och vilken metod man vill använda. Då kommer vi även att konkretisera åtgärderna med grundtytor och stamantal. Vi kommer även att skapa demonstrationsytor som visar olika hyggesfria åtgärder i praktiken.

Överhållen skärm

Från en del remissinstanser framförs kritik mot att skärmar ingår i definitionen för hyggesfritt skogsbruk. Skärmar är en förutsättning för att vi ska få upp ljuskrävande trädslag i hyggesfritt skogsbruk, vilket vi tror är viktigt. Annars begränsas hyggesfritt skogsbruk till enbart skuggföredragande trädslag.

Slutsatsen att föryngringen ska ha nått en genomsnittlig höjd av 2,5 m är en kompromiss. Tolkningen av fokusgruppernas diskussioner leder snarare till att de borde ha nått en höjd på 5 - 10 m, men detta skulle bli väldigt begränsande och i princip omöjliggöra hyggesfritt skogsbruk med ljuskrävande träslag på många marker. Erfarenheterna av överhållen skärm enligt definitionen saknas, vilket gör att vi måste följa detta för att se att det fungerar som vi tänkt oss. Definitionen och de olika metoderna behöver sedan utvärderas.

Luckhuggning

Några har framfört att det kan vara förvirrande att ha gränsen mellan lucka och hygge vid 0,25 ha när gränsen för avverkningsanmälan går vid 0,5 ha. Man bör se det som att när ett hygge blir tillräckligt stort behöver det avverkningsanmälas. Små hyggen (under 0,5 ha) behöver inte anmälas. Skogsstyrelsen har inte för avsikt att ändra denna gräns i dagsläget.

Några har även framfört att ytor mindre än 0,5 ha får större andel kanteffekter, vilket försvårar föryngringsarbetet. Att undvika den så kallade hyggeseffekten med ett förändrat markklimat är ett av syftena med det hyggesfria skogsbruket. En lucka kan ses som en del av ett bestånd, inte en egen behandlingsenhet. Att sätta gränsen mellan lucka och hygge vid 0,25 ha överensstämmer bra med den bild vi fått i fokusgruppsarbetet och vid internationella jämförelser.

Hyggesfritt skogsbruk och klimatet

Några remissinstanser framför att klimataspekten inte tas upp som ett argument för hyggesfritt skogsbruk. Skogsstyrelsen bedömer att klimatnyttan av hyggesfritt skogsbruk typiskt är likvärdig eller något lägre än vad den är för trakthyggesbruk.

Medelförrådet av virke i biomassan skiljer inte mycket mellan brukningsformerna. Medelförrådet av kol i marken är troligen högre i genomsnitt för hyggesfritt brukad mark, men inte mycket. Fasen med nettoutsläpp av koldioxid från hyggen motsvaras av nästan lika höga fast mer utspridda utsläpp från hyggesfria avverkningar, men man markbereder inte i lika hög grad. Å andra sidan har trakthyggesbruket en lång period med ganska tät skog där humuslagret växer till mer än i gles skog.

Där trakthyggesbruket ger högre virkesproduktion och mer lönsam grot- och virkesskörd ger det större möjlighet till substitution av material/energi som är sämre för klimatet. Där kalavverkning medför behov av skyddsdikning för att tillräckliga föryngringsåtgärder ska kunna vidtas är istället sannolikt hyggesfritt skogsbruk ett klimatmässigt bättre alternativ.

Syftet med fokusgruppsundersökningen

Vi har fått synpunkter på fördelningen av olika intressentgrupper i fokusgruppsarbetet. Fokusgrupperna har inte utgjort referensgrupp för arbetet och det är inte hur många personer som deltar från olika intressentgrupper som är viktigast. Fokusgrupper är en kvalitativ metod där olika perspektiv fångas upp och där man kan diskutera djupare för att få en ökad förståelse för

hur man ser på en frågeställning. När vi tagit stöd av vad som framkommit i fokusgruppsarbetet har vi utgått från diskussionerna och vad som framkommit där. Bedömningar som utgått från fokusgruppernas diskussioner har även vägts mot de andra studier som ligger till grund för definitionen.

Det har även framförts att rennäringens synpunkter inte redovisats. Eftersom renskötselperspektivet inte var med i fokusgruppsarbetet gjordes vid två tillfällen särskilda avstämningar i samrådsgruppen för skogsbruk-renskötsel, just för att fånga upp vad som var viktigt ur detta perspektiv. Vi fick inte så mycket synpunkter vid dessa diskussioner men de signaler vi fångade upp är att hyggesfritt skogsbruk är bra ur ett renskötselperspektiv. Sametinget har sedan lämnat ett yttrande på Skogsstyrelsens definition.

Övrigt

Några har framfört synpunkter på att syftet med avverkningen borde anges när man fyller i blanketten för avverkningsanmälan. På detta sätt skulle man kunna få en bättre bild av hur stor andel av de hyggesfria åtgärderna som understiger §10-kurvan som syftar till ett hyggesfritt brukande. Synpunkter har även framförts på att även gallringar skulle behöva avverkningsanmälas. Dessa synpunkter har skickats till Skogsstyrelsens tillsynsenhet.